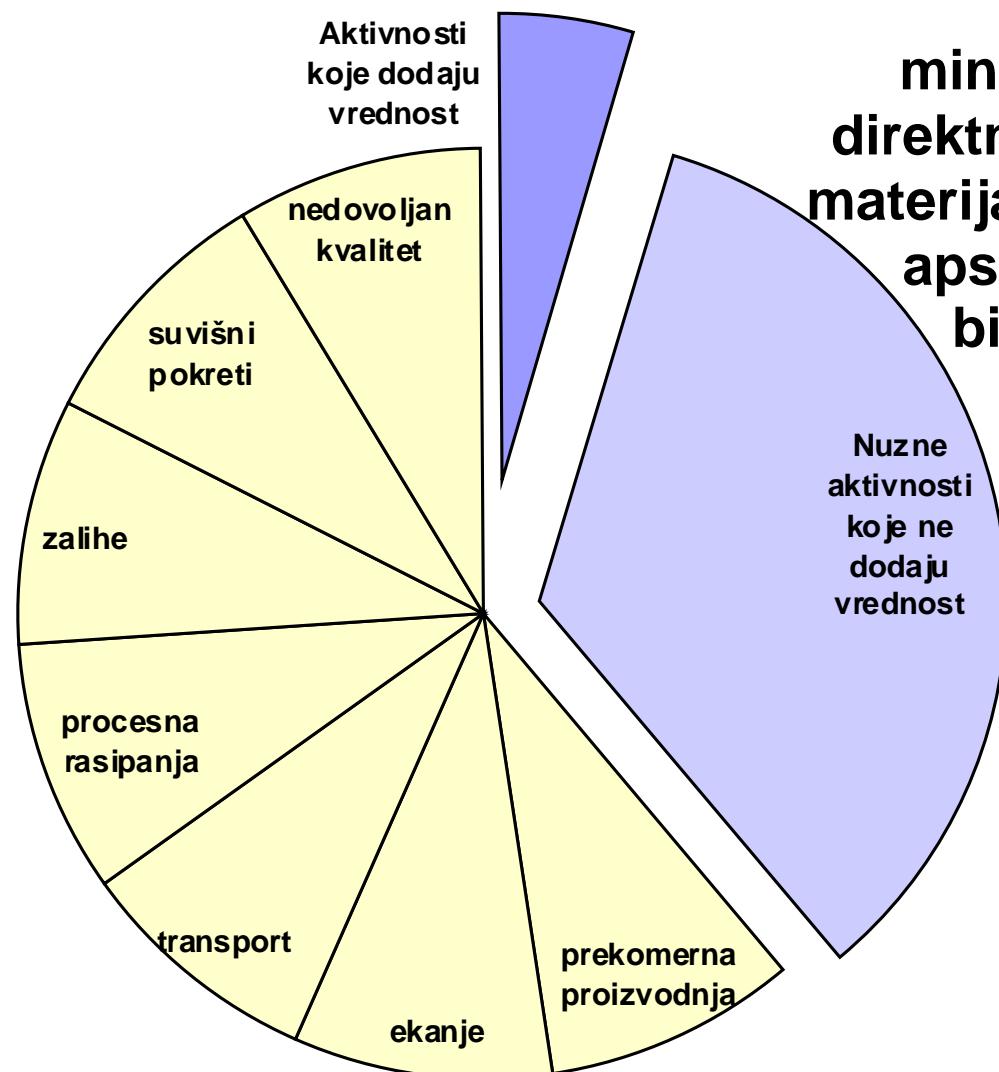

Rasipanja u proizvodnji

Rasipanje je sve osim minimuma opreme i alata, direktnog i indirektnog rada, materijala, prostora i energije absolutno neophodnih da bi se poveala vrednost proizvoda ili usluge.

VA/NVA

Aktivnosti koje dodaju vrednost:	Potroša je spreman da platu tu aktivnost; Aktivnost menja proizvod (funkciju, formu) približavaju i se krajnjem proizvodu koji je potroša spreman da plati; Aktivnost se mora dobro uraditi iz prvog puta;
Nužne aktivnosti koje ne dodaju vrednost:	Aktivnost ne menja formu ili funkciju dela; Potroša nije spreman da plati aktivnost; Neophodna zbog zakona ili smanjenja rizika poslovanja...
Aktivnosti koje ne dodaju vrednost:	Aktivnost ne menja formu ili funkciju dela; Potroša nije spreman da plati aktivnost;

VA/NVA

Aktivnosti koje dodaju vrednost:	Da li aktivnost dodaje formu ili karakteristiku proizvodu ili usluzi? Da li aktivnost obezbeuje konkurentsku prednost? Da li je potrošač spreman da plati više ili nas preferira u odnosu na konkurenčiju ako se obavi ta aktivnost?
Nužne aktivnosti koje ne dodaju vrednost:	Da li aktivnost zahteva zakon? Da li aktivnost smanjuje finansijski rizik za vlasnika? Da li aktivnost podržava zahteve finansijskog izveštavanja? Da li je proces mogući da se izvrši ako se aktivnost ukloni?
Aktivnosti koje ne dodaju vrednost:	Da li aktivnost uključuje sledeće: brojanje, kontrolu, transport, kretanje, ekanje, skladištenje, sve krugove dorade i višestruko potpisivanje?

7+1 rasipanja

1. Prekomerna proizvodnja
2. ekanja
3. Transport
4. Procesna rasipanja
5. Zalihe
6. Suvišni pokreti
7. Nedovoljan kvalitet
8. Neiskoriš en ljudski potencijal

7+1 rasipanja

Prekomerna proizvodnja

Proizvodi se više nego što tržište ili naredni proces traži, brže ili ranije nego što je potrebno;

Proizvodnja "za svaki slučaj";
Stvaranje proizvoda koji se ne mogu plasirati na tržištu;
Loša procena zahteva tržišta;
Duga vremena promene alata;
Neuravnoteženost proizvodnih linija;
Kreiranje više izveštaja nego što je potrebno;

Posledice:

- Sve vrste gubitaka

Kako smanjiti preteranu proizvodnju?

- Jasno razumeti tražnju korisnika, i proizvoditi samo onda kada korisnik želi proizvod/uslugu, i u vreme kada korisnik želi

7+1 rasipanja

ekanje

Čekanja na elemente koji su potrebni za izvršavanje procesa i otkazi tehničkih sistema;

Čekanje da stigne sirov materijal;
Čekanje da mašina završi svoj deo posla;
Otkazi tehničkih sistema;
Izmena alata;
Neuravnoteženost materijalnog toka;

Kako smanjiti ekanja?

- Razdvojiti rad oveka od rada maštine;
- Uravnotežiti proizvodnu liniju;
- Preventivno održavati opremu;
- Popuniti vreme ekanja drugim aktivnostima (provera kvaliteta, iš enje, rukovanje materijalom, preventivno održavanje, ...);

7+1 rasipanja

Transport

Nepotrebna pomeranja materijala, delova, opreme, tako da ne podržavaju operacije dodavanja vrednosti;

Korišćenje starih layout-a – dugačak transfer;
Nerazumevanje toka procesa;
Transfer infomacija: isporuke ili prenos dokumentacije koja nije zahtevana, popunjavanje dokumenata koji se neće koristiti, gubitak podataka, nekompatibilnost, dupliranje;
Privremeno skladištenje nedovršenje proizvodnje;

Kako smanjiti transport?

- Analiza i unapređenje rasporeda opreme

7+1 rasipanja

Procesna rasipanja

Izvršavanja nepotrebnih procesnih operacija i nestandardnog rada;	Proizvodnja prema specifikacijama koje su strožije od onih koje zahteva korisnik; Nedefinisani zahtevi korisnika; Nepotrebne provere kvaliteta; Modifikacije prozvoda; Izvođenje operacija koje nisu neophodne kako bi se stvorila vrednost za korisnika; Nestandardni rad;
---	--

Kako smanjiti procesna rasipanja?

- Razumeti očekivanja korisnika i definisati vrednost iz ugla korisnika;
- Pravilno prevesti zahteve korisnika u specifikaciju proizvoda;
- Poštovati specifikaciju proizvoda;
- Poštovati standarde izvođenja operacija;

7+1 rasipanja

Zalihe

Napotrebna količina zaliha sirovog materijala, nedovršene proizvodnje (međufazne zalihe) ili gotovih proizvoda	Zaštita kompanije od neočekivanih događaja i rizika; Loše predviđanje tražnje; Neuravnotežen materijalni tok; Nepouzdanost snabdevača; Defekti koji čekaju na doradu; Spora izmena alata;
---	--

Značaj zaliha kao rasipanja:

- esto su simptom problema koji su skriveni iza rastućeg nivoa zaliha

Kako smanjiti zalihe?

- Definisati potreban nivo zaliha;
- Uravnotežiti proces proizvodnje;
- Koristiti "pull" princip;
- Razvijati partnerske odnose sa dobavljačima;
- Otkloniti uzroke držanja zaliha (nepouzdana oprema, neobuhvatni radnici, spora izmena alata, ...);

7+1 rasipanja

Suvišni pokreti

**Pokreti i kretanje ljudi
koje ne dodaje vrednost;**

Loš metod rada;
Nepoštovanje standardnih procedura;
Neodgovarajući raspored materijala i opreme na radnom mestu;
Nepotrebno savijanje, posezanje, kretanje, ...

Kako smanjiti suvišne pokrete?

- Prouiti i unaprediti metod rada;
- Standardizovati način rada;
- Unaprediti raspored opreme na radnom mestu;
- Zatvaranje i stabilizacija radnih mesta;

7+1 rasipanja

Nedovoljan kvalitet

Defekti, proizvodnja loših komada, dorada, popravka;	Projektno konstrukcioni propusti; Nedovoljna kontrola procesa; Loše stanje opreme; Loš metod rada; Nerazumevanje zahteva kupaca; Neodgovarajuća edukacija radnika;
---	---

Uzroci:

- 4M – Ljudi (**Men**), oprema (**Machines**), metod rada (**Methods**), materijali (**Materials**);

Kako smanjiti nedovoljan kvalitet?

- Kontrola i samokontrola;
- Poka-Yoke;
- Edukacija radnika;
- Povećanje sposobnosti procesa (Six Sigma);

7+1 rasipanja

Neiskoriš eni ljudski potencijal

Zaposleni koji nisu efektivno uključeni u proces;

Zaposleni ne rade na odgovarajućoj poziciji;
Zaposleni nisu uključeni u pronalaženje rešenja;
Usko definisani poslovi;

Zna aj:

- Ljudi su nosioci promena;

Kako smanjiti neiskoriš eni ljudski potencijal?

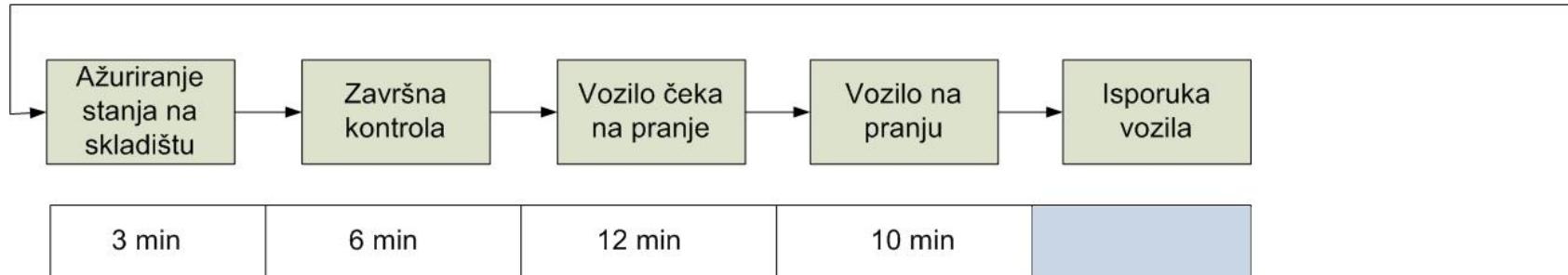
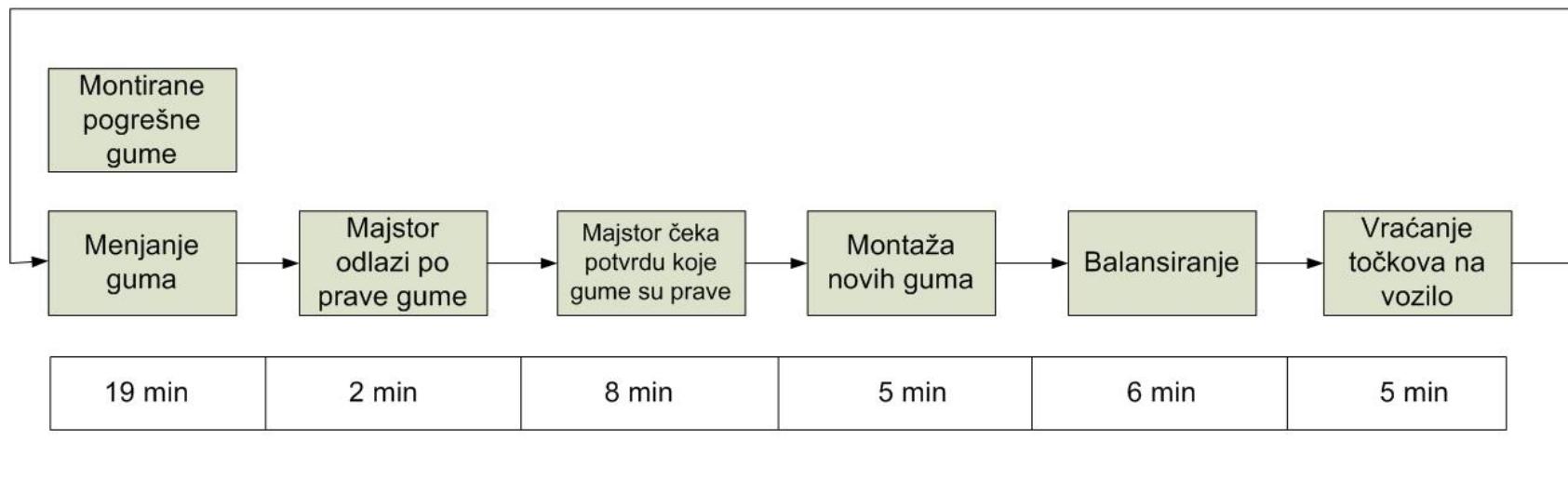
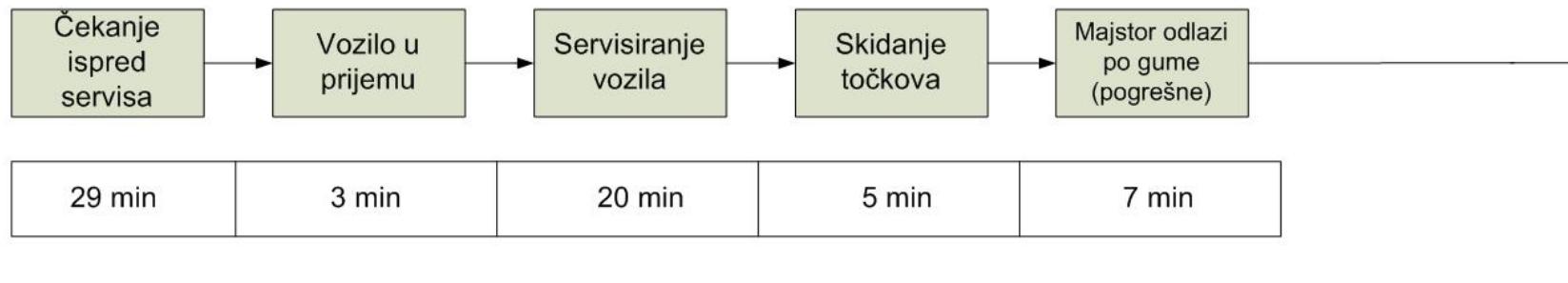
- Poštovanje zaposlenih;
- Prenošenje odgovornosti;
- Obuka;
- Opunomo avanje;
- Motivisanje;

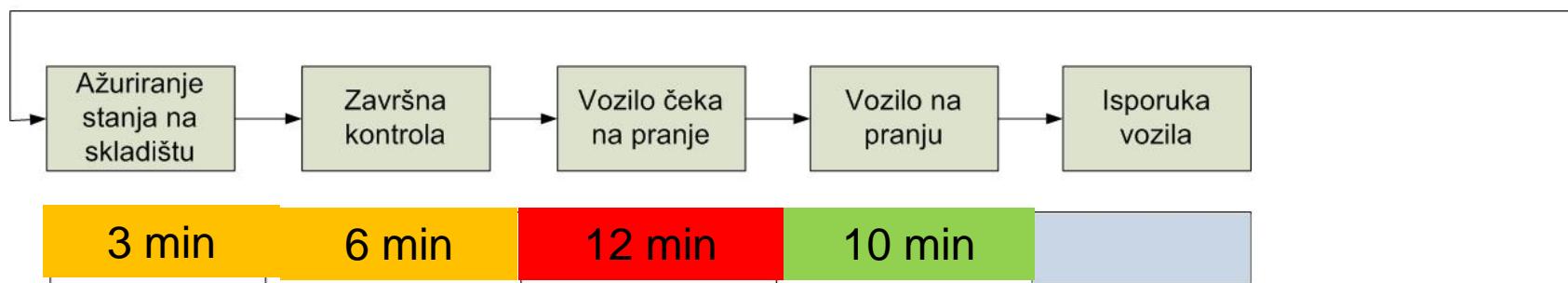
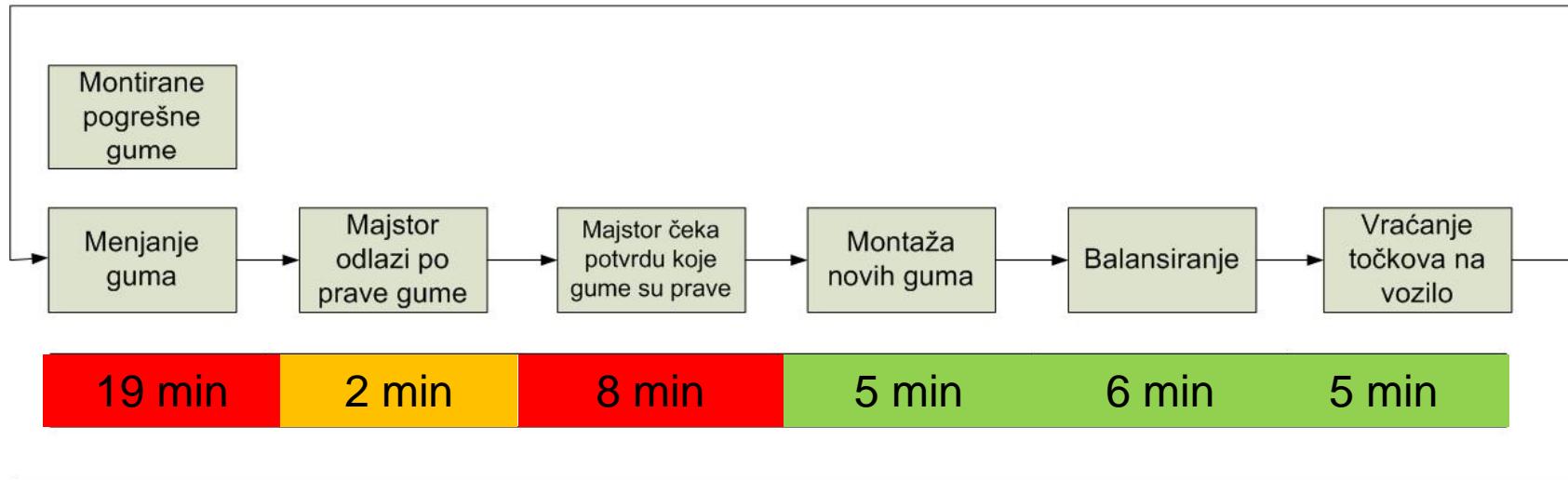
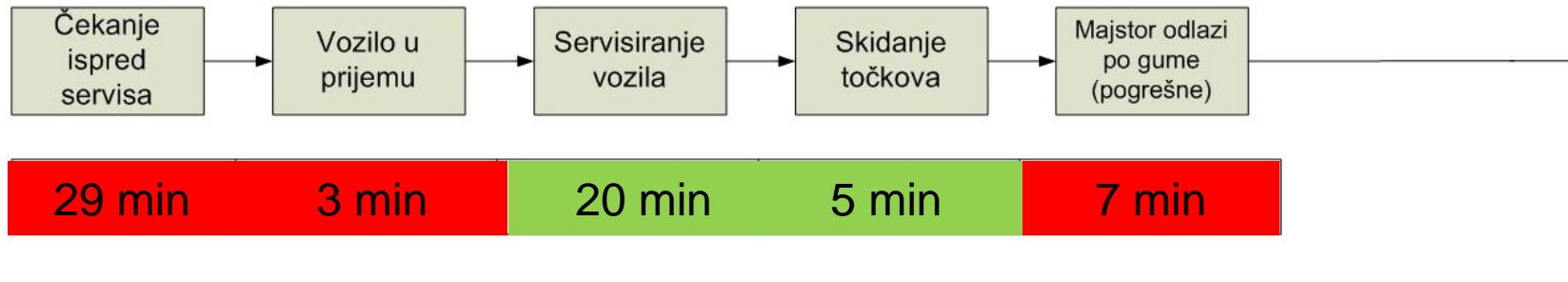
Primer – auto servis

1. Na zadatom primeru odrediti aktivnosti koje dodaju vrednost, nužne aktivnosti koje ne dodaju vrednost i aktivnosti koje ne dodaju vrednost?
2. Odrediti u eš e aktivnosti koje dodaju vrednost, nužne aktivnosti koje ne dodaju vrednost i aktivnosti koje ne dodaju vrednostu ukupnom vremenu
3. Koji se oblici rasipanja pojavljuju ili se mogu pojaviti u ovom primeru?

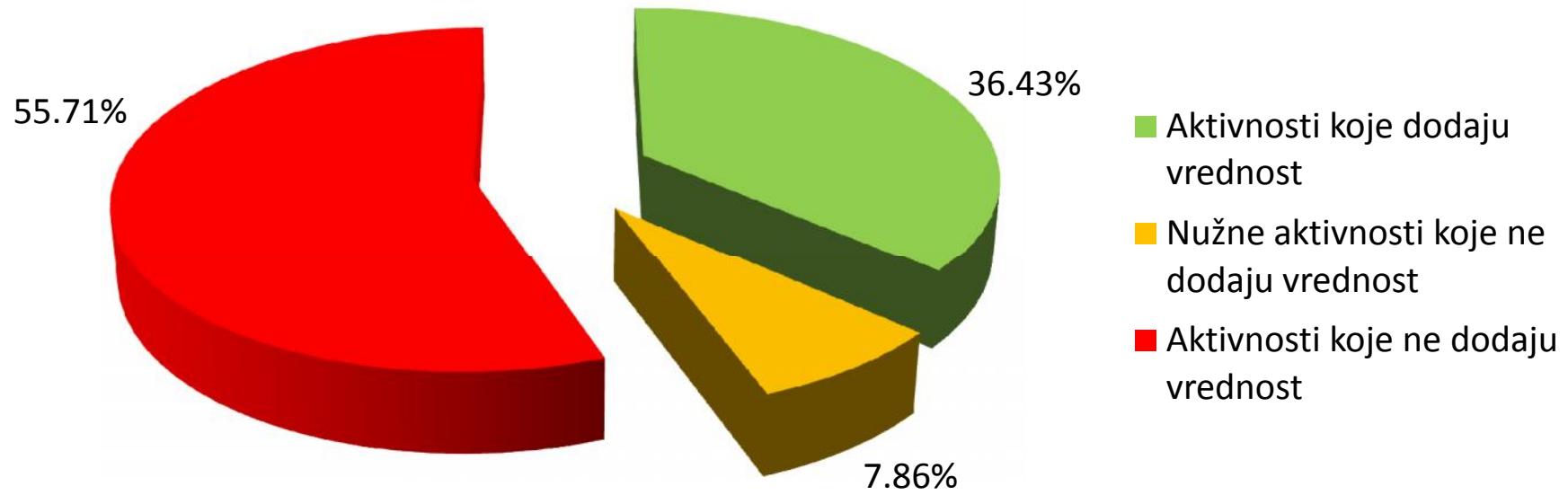
Primer – auto servis

Primer – auto servis

Primer – auto servis

Primer forme za identifikaciju rasipanja

NAZIV PROCESA		Datum:			
Tip rasipanja	Opis rasipanja	Da	Ne	Veličina	Uzroci i planovi poboljšanja
Prekomerna proizvodnja	Proizvodnja nije u skladu sa planom				
	Previše kapaciteta				
	Push proizvodnja				
	Nije uravnotežen proces sa narednim				
	Nedostaju delovi				
				
Zalihe	Previše zaliha na policama i podu				
	Zalihe blokiraju prolaz				
	Nemoguće vizuelno odrediti nivo zaliha				
	Zalihe u procesu se javljaju na svakoj operaciji				
				
Transport	Nagomilavanje tokom transporta				
	Promena vozila tokom transporta				
	Transport se obavlja manuelno				
	Transport je suviše dugačak				
				
Nedovoljan kvalitet	Žalbe od narednog procesa				
	Škart u procesu				
	Defekti zbog nedostajućih/pogrešnih delova				
	Ljudske greške				
				

- 1 – Mala rasipanja;
- 2 – Umerena rasipanja;
- 3 – Velika rasipanja;

Primer forme za identifikaciju rasipanja

NAZIV PROCESA		Datum:			
Tip rasipanja	Opis rasipanja	Da	Ne	Veličina	Uzroci i planovi poboljšanja
Procesna rasipanja	Proces je nepotreban za funkciju proizvoda				
	Proces uključuje nepotrebne operacije				
				
Suvišni pokreti	Šetanje				
	Okretanje				
	Istezanje				
				
Čekanje	Čekanje delova iz prethodnog procesa				
	Čekanje zbog rada maštine				
	Čekanje zbog nedostajućih delova				
	Čekanje zbog previše radnika				
	Čekanje zbog neuravnoveženosti sa narednim procesom				
	Čekanje usled nedostatka standardne operacije				
				

- 1 – Mala rasipanja;
- 2 – Umerena rasipanja;
- 3 – Velika rasipanja;

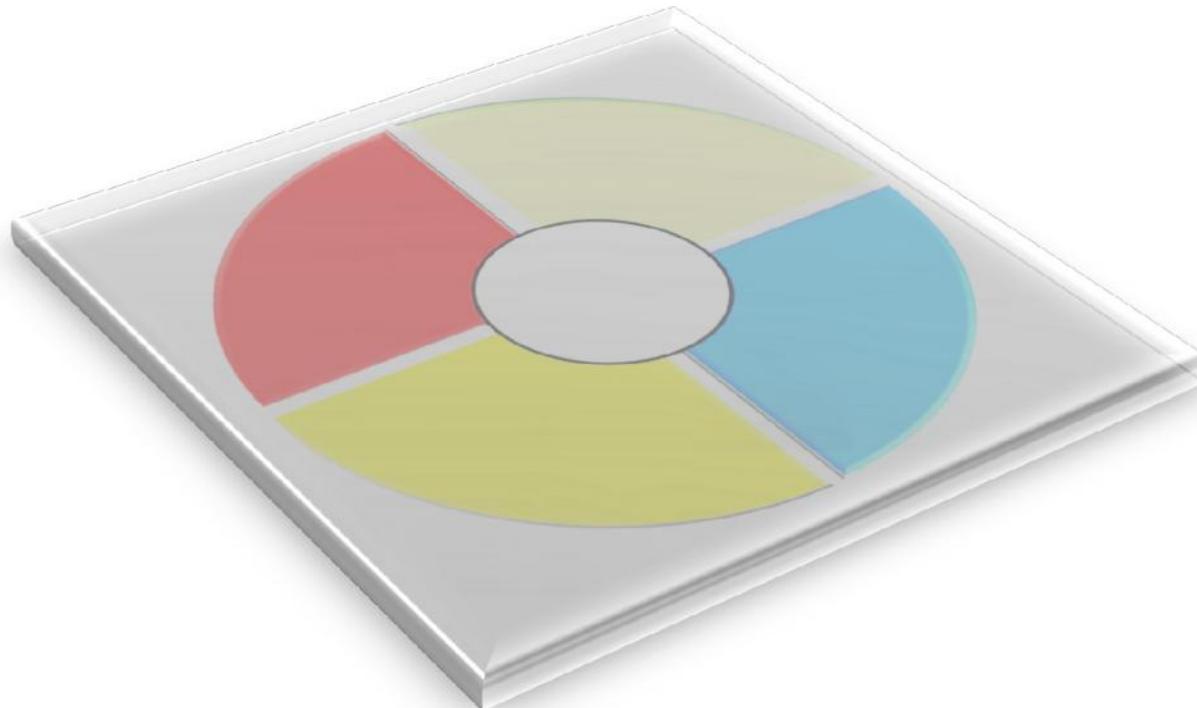
Primer forme za identifikaciju rasipanja

NAZIV RADIONICE							Datum:				
Broj	Naziv procesa	Prekomerna proizvodnja	Zalihe	Transport	Nedovoljan kvalitet	Procesna rasipanja	Suvišni pokreti	Čekanje	Ukupna veličina rasipanja	Rang poboljšanja	Ideje za poboljšanje i komentari

- 0 – Nema rasipanja;
1 – Manja rasipanja;
2 – Umerena očigledna rasipanja;
3 – Znatna rasipanja;
4 – Velika rasipanja;

5S, Vizuelno upravljanje

Da li nam je potreban 5S?

- Na traženje stvari u kancelariji otpada 13% ukupnog radnog vremena (studija *Wall Street Newspaper*);
- U kancelariji potrošimo 6 nedelja godišnje traže i stvari (*Microsoft-ova studija*).

Zašto primeniti 5S?

- **Bezbednost**
 - Posao koji je pod kontrolom i obavlja se bezbedno u istom okruženju;
- **Efektivnost**
 - Smanjen rizik za nastajanje lošeg kvaliteta;
 - Lako uočavanje anomalija;
 - Efektivan rad u bilo kojoj oblasti;
- **Napredak**
 - Rad u prijatnom okruženju;
 - Profesionalni odnos prema korisnicima.

Osnova za poboljšanje

- Neposredno radno okruženje je značajno kao ključni pokretač postizanja visokog kvaliteta, niske cene i brze isporuke.
- Mogu li poboljšanja proizvoda doći do izražaja u neurednom i prljavom pogonu, odnosno radnoj sredini?
- Možemo li očekivati da ljudi u sumornom okruženju maksimalno iskažu svoje potencijale?
- Može li slobodan um, pun svežih ideja, da funkcioniše u pretrpanom radnom prostoru?

Rukovodioci zahtevaju najbolje od ljudi koji rade sa njima. Ali, da bi od njih dobili najbolje, moraju im omogućiti najbolje radno okruženje.

Zašto 5S?

- Da bi se **eliminisali gubici** koji su nastali kao posledica **“nekontrolisanih” procesa.**
- Da se **uspostavi kontrola** prostornog raspore ivanja opreme, materijala i zaliha.
- 5S predstavlja osnovu drugih JIT principa, kao što **su nula defekata, smanjenje troškova, obezbe enje nezbednosti, nula kvarova** i sli no.

Kada treba da применимо 5S?

Vidljivi simptomi

- **Na kvalitetu**
 - Problemi u kvalitetu koji se ponavljaju;
 - Teško utvrđivanje uzroka problema.
- **U pristupu rešavanju problema**
 - Neefikasan pristup;
 - Rešavanje posledica, ne i prevencija;
 - Dugotrajno rešavanje problema;
 - Nedovoljna vidljivost problema.
- **Na opremi**
 - Prljave i bučne mašine;
 - esti kvarovi;
 - Veliki broj anomalija;
 - Teško podešavanje mašina.
- **Na okruženju**
 - Prljavo i nezdravo radno okruženje;
 - Nebezbedno radno okruženje;
 - Prenatrpano radno okruženje.

Kada treba da применимо 5S?

Vidljivi simptomi

- **Na ljudima**

- Nezainteresovanost za posao;
- Obeshrabrenost;
- Uzajamno optuživanje za problem;
- Visok absentizam;
- Nedostatak samodiscipline;
- Nepridržavanje propisa;
- Nezainteresovanost za svakodnevne probleme;
- Nizak nivo participacije u kontinualnom rešavanju problema;
- Nerazvijen timski rad;
- Neiskorišćene veštine zaposlenih;
- Nedostatak entuzijazma za povećanje fleksibilnosti.

5S u vizuelnom upravljanju

- Vizuelno upravljanje ostvaruje se putem jednostavnih signala koji omoguavaju trenutno razumevanje situacije ili prilika.
- Oni su efikasni, samoregulišu i i upravljeni od strane radnika.
- Primeri:
 - slike, dijagrami;
 - bojom kodirani alati, palete;
 - linije na podu kojima se razgrani avaju površine (oblasti) za smeštanje materijala, radne površine, peša ke putanje, itd.;
 - poboljšano osvetljavanje.

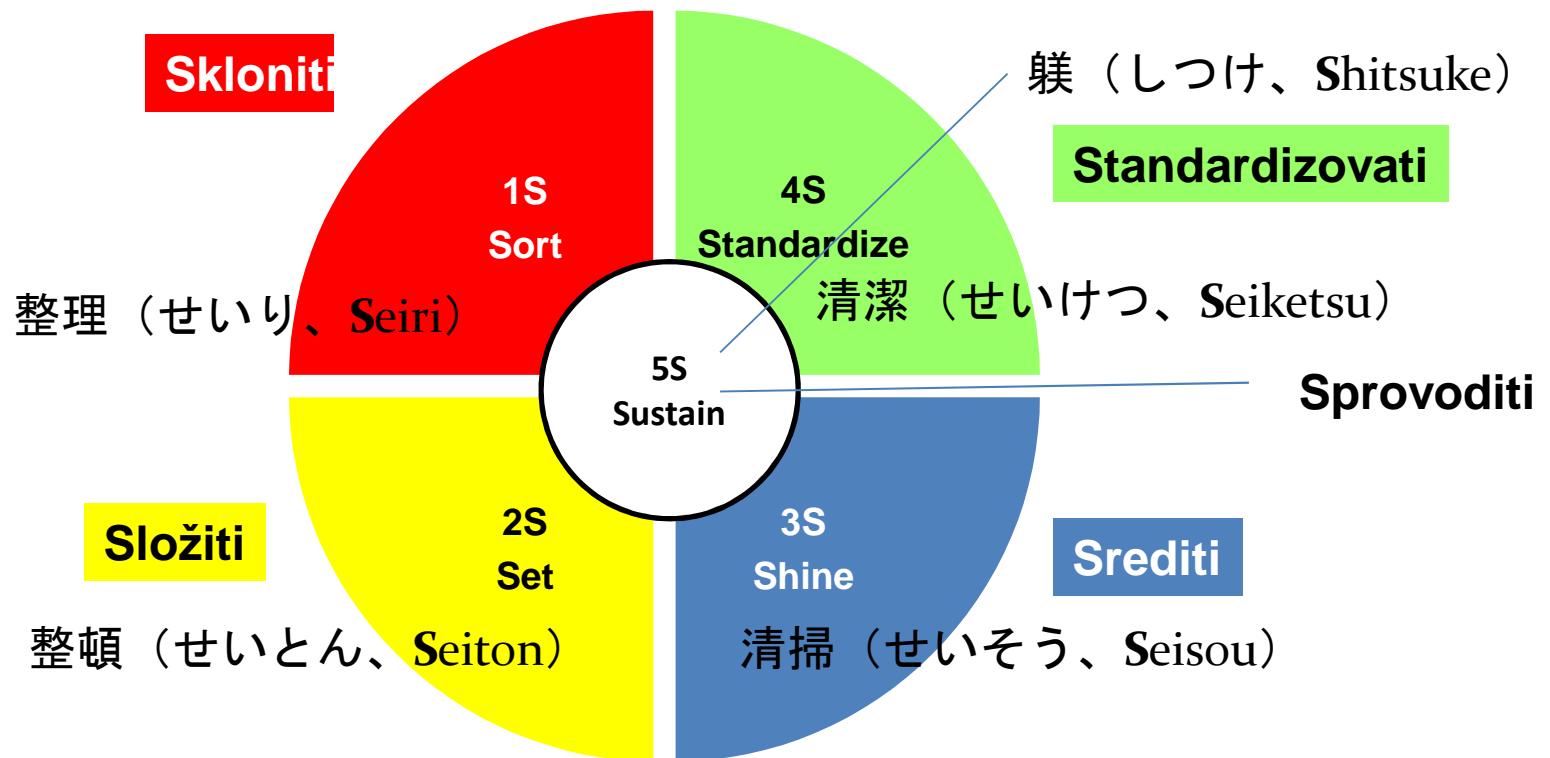

5S u vizuelnom upravljanju

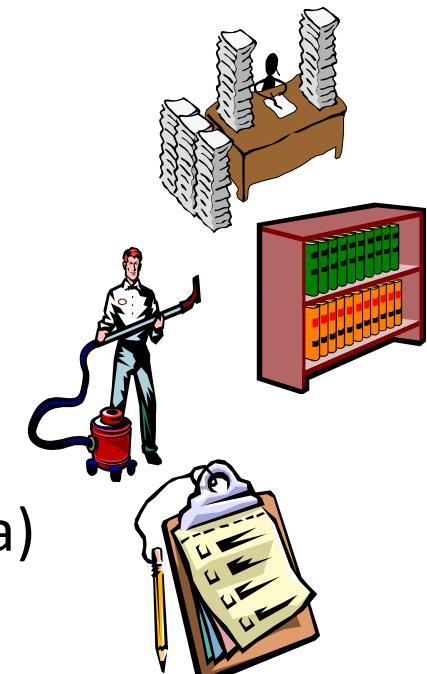
5S je osnova za poboljšanje

Obezbediti isto, uredno, bezbedno i produktivno radno mesto.

5S Elementi

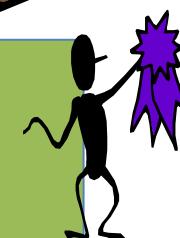
- Sort – Skloniti (Osloboditi se svega što nije potrebno)
- Set – Složiti, urediti (Pravilno razmestiti potrebne stvari, ograničiti zalihe)
- Shine – Srediti (Očistiti sve spolja i iznutra)
- Standardize – Standardizovati (Definisati pravila za održavanje prva 3S)
- Sustain – Sprovoditi (Obezbediti poštovanje pravila)

5S u US: Sort, Straighten, Sweep, Standardize, Self Discipline
Sortirati, Ispraviti, Očistiti, Standardizovati, Samodisciplinovati

5S + 1S (Shukan, Navika; Safety, Sigurnost) = 6S

5S + 2S (Safety and Security, Sigurnost i Bezbednost) = 7 S (Agilent Technology koja je deo Hewlett Packard-a)

5S - Primer

Pre 5S

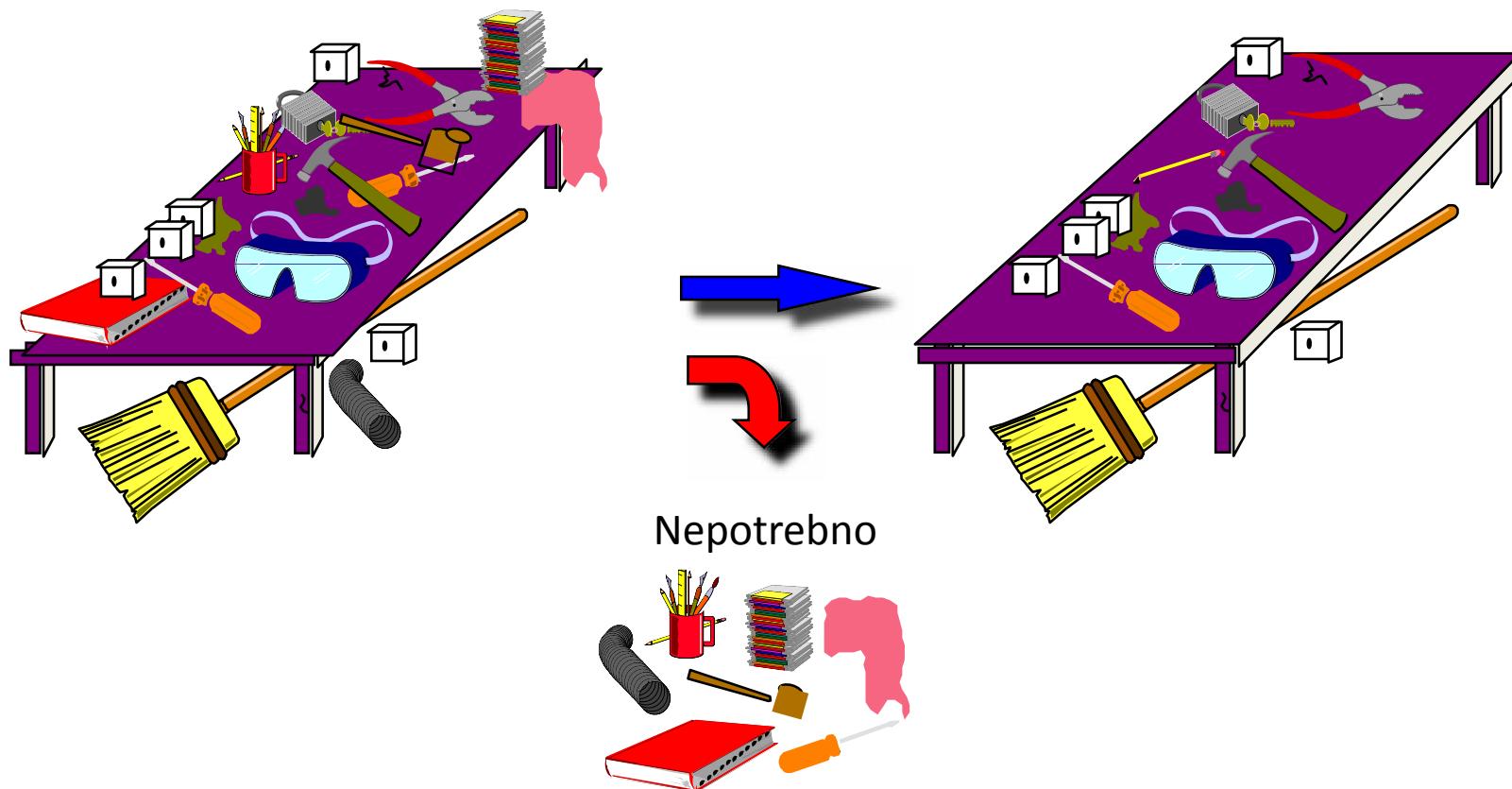
Posle 5S – оно је организовано, обележено (мање времена и претња у тражењу)

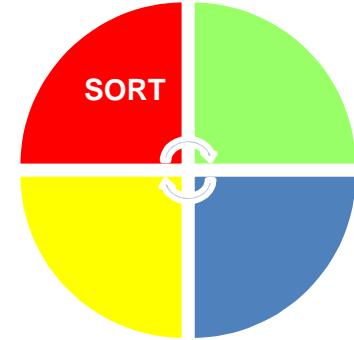
5S faze

Skloniti (Sort, Seiri)

Skloniti (Sort, Seiri)

- Identifikovati i ukloniti gužvu
- Klasifikovati stvari na osnovu učestalosti korišćenja
- Izbaciti sve što se ne koristi (vežba sa crvenom etiketom)

Kriterijum sklanjanja	
Učestalost korišćenja	Aktivnost
Nikada (nepotrebno) Jednom godišnje Jednom mesecu Jednom nedeljno Jednom dnevno ili više	Odbaciti Smestiti u skladište Smestiti u fabriku ili kancelariju Smestiti u najbliže radno okruženje Smestiti na radno mesto
Pitanja koja treba postaviti:	
• Šta mu služi? • Koliko je to potrebno? • Da li je potrebno da bude na ovoj lokaciji? A na nekoj drugoj lokaciji? • Koliko toga je potrebno? • Ko to koristi? • Postoji li neki drugi razlog zbog kojeg bi to trebalo da bude ovde?	

Skloniti (Sort, Seiri)

Crvene etikete (*Red Tag*)

Jednokratna aktivnost
uklanjanja ili premeštanja
nepotrebnih stvari

1. Identifikovati nepotrebne stvari, opremu koja se ne koristi, itd.
2. Popuniti i oka iti crvenu etiketu.
3. Uneti u dnevnik crvenih etiketa.
4. Stvari ozna ene crvenom etiketom moraju se ukloniti ili premestiti u roku od 30 dana.

Izvor: www.superfactory.com

Crveno etiketiranje: *A red tag attack* je strategija tima koji prolazi kroz fabriku i stavlja crvene etikete na sve što nije bilo koriš eno u prethodnih 30 dana. Stvari za koje zaposleni tvrdi da su neophodne, mogu da ostanu neobeležene samo ako direktno nadre eni rukovodilac to odobri, ina e se uklanjaju!

Crvene etikete (Red Tag) - Izgled

**5S CRVENA ETIKETA
SPROVESTI AKCIJU**

Ime Prezime: _____
Datum: _____
Smena: _____
Naziv predmeta: _____
Količina: _____
Lokacija: _____
Opis: _____

KATEGORIJA PREDMETA:

mašina nameštaj
 oprema kancelarski materijal
 alat/pomagala materijal
 drugo (objasniti) _____

RAZLOG ETIKETIRANJA:

nepotrebna preopterećena
 bez oznake ne bezbedna
 suvišna ne pripada ovde
 drugo (objasniti) _____

Strana 1

**5S CRVENA ETIKETA
SPROVESTI AKCIJU**

AKCIJA: _____
Datum akcije: _____
Odgovoran: _____

u otpad prenesti
 reciklirati prebaciti u magacin
 reparirati radovi u toku
 drugo (objasniti) _____

ODOBRAVA:

Voda grupe Supervisor
 Production Mng. Enginnering Mng.
 QC Mng. MS Mng.
 HR Mng. _____

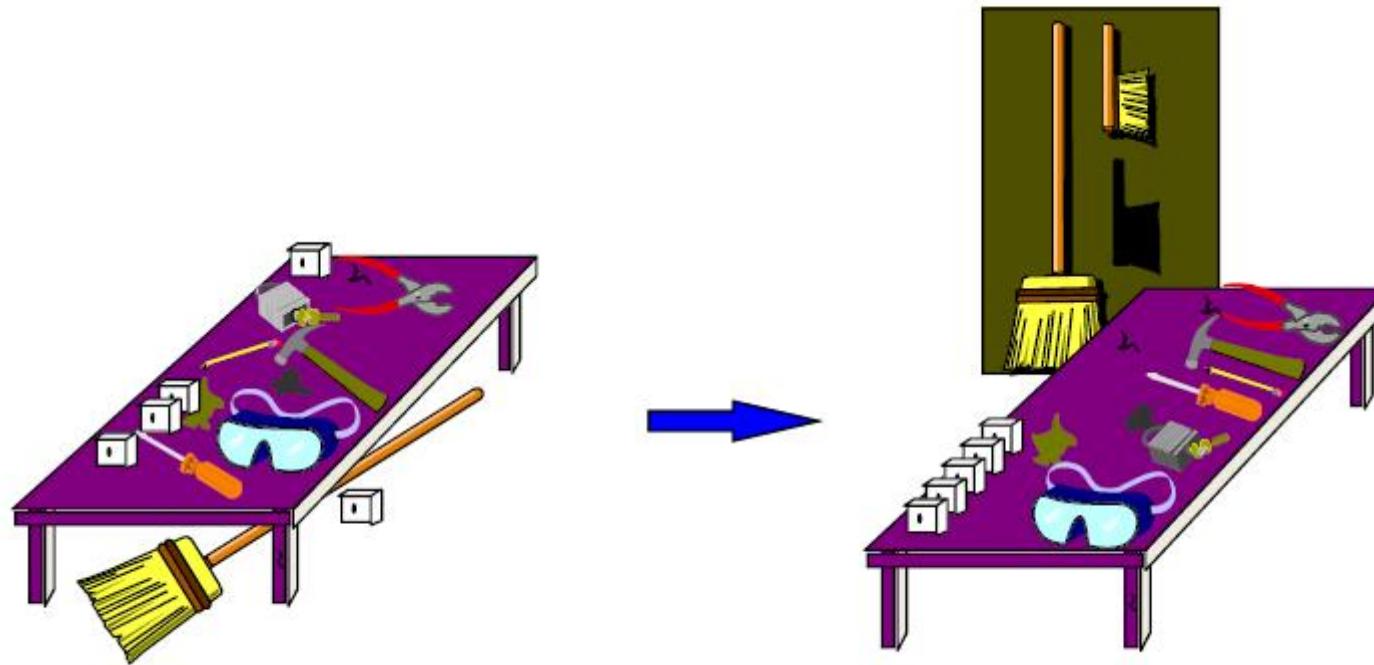
DODATNI KOMENTARI:

Strana 2

Crvene etikete (Red Tag) - Izgled

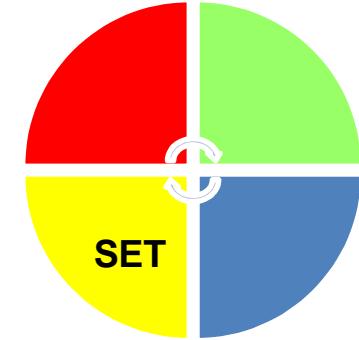

Složiti (Set in Order, Seiton)

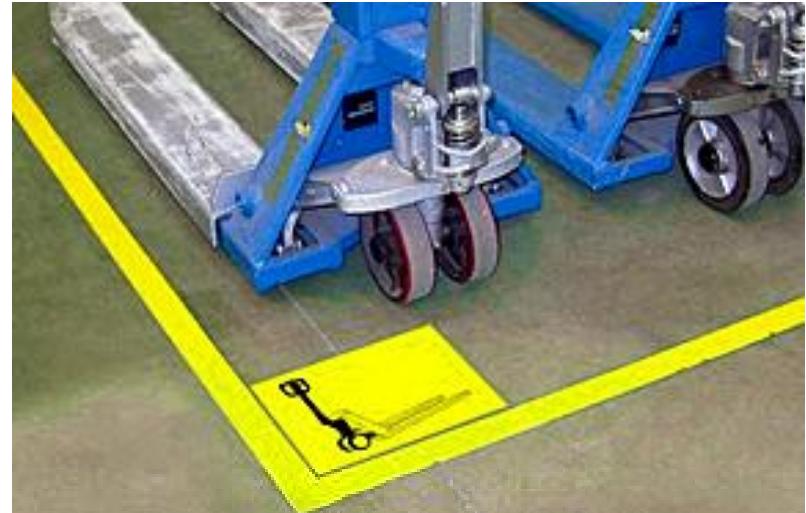
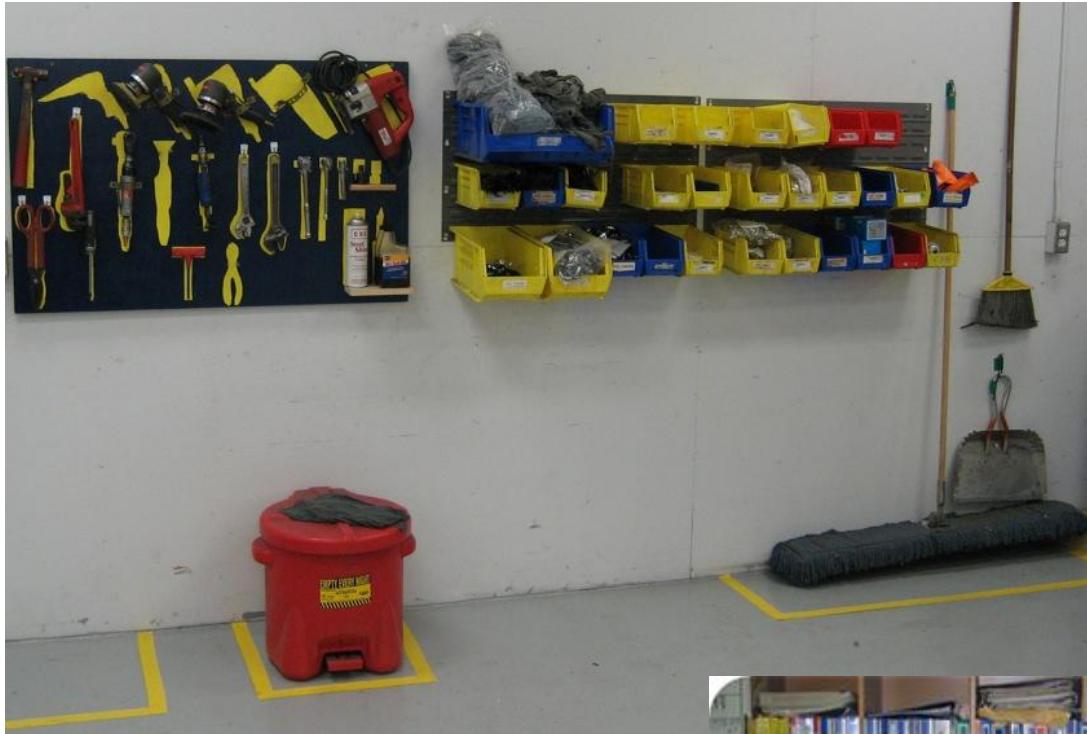

Složiti (*Set in Order, Seiton*)

- Locirati ono što se koristi na **pravo mesto**.
- Jasno označiti gde stvari pripadaju: linijama, labelama, oznakama, bojama.
- **Pravo mesto za sve** (korišćenjem tabli, alata i kalupa na kolicima ili na odgovarajućoj visini, označavanje alata koji se udruženo koriste istom bojom).
- **Sve na svom mestu!**

5S – Složiti: primer

Složiti – Osnovna pravila

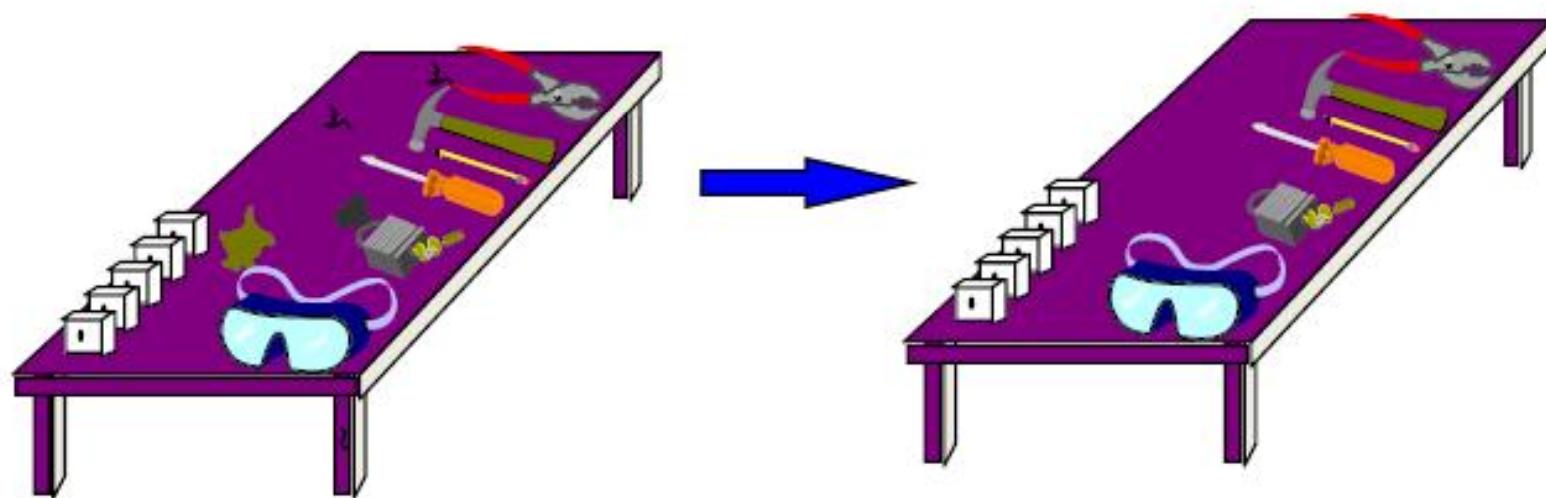
- Srediti radno mesto tako da se eliminiše maksimum rasipanja;
- Rasporediti predmete koji se esto koriste pri ruci;
- Rasporediti predmete uz poštovanje ergonomskih zahteva (težina, pristupa nost, vidljivost, ...);
- Definisati pravila za raspore ivanje (prema korisnicima, u hronološkom rasporedu, prema temi, prema tipu dokumenta, prema projektu, ...);
- Ista i sadržaj ormara i polica;
- Kada god nije mogu e na i predmet, ili kada je predmet van svoje definisane lokacije, postaviti pitanje “Zašto”;
- Standardizovati terminologiju (isti naziv za isti tip predmeta);
- Napraviti plan radionice/kancelarije sa ucrtanim lokacijama predmeta, kao i mestima za skladištenje, pristup, ...;
- Standardizovati pozicije u drugim radionicama/kancelarijama;
- Olakšati primenu FIFO principa;
- ...

Složiti – Pravila za table sa obaveštenjima

- Veli ina table treba da je u skladu sa potrebama;
- Pažljivo izabratи lokaciju table – sobe za sastanke, prostorije za odmor, raskrš a puteva, ...
- Pažljivo izabratи tip table – bela, plutana, magnetna, ...
- Odabratи osobu koja e biti zadužena za ažuriranje table i napisati njegovo/njeno ime na tabli;
- Eliminisati (i zameniti) sav pocepan ili zaprljan papir, kao i neažurne informacije.

Srediti (*Shine, Seisou*)

Srediti (*Shine*, *Seisou*)

- Eliminisati sve vrste **zagađenja**: nečistoća, prašina, tečnost i dr.
- **Čišćenje je proveravanje!**
- Proveriti nepravilnosti i pronaći uzroke
- Fizički očistiti i **vizuelno “pročešljati”** (tražeći sve što se ne nalazi na svom mestu)
- Da se poboljšaju: **bezbednost, kvalitet proizvoda i radno okruženje**

5S – Srediti: primer

Prostor je sre
en tokom redovnog rada (najbolje) i/ili postoje
rutinske procedure kojima se obezbe
uje da radni prostor
bude
ist.

Izvor: www.tocforme.com/ppt/5sbasictrainingppt.ppt

Ček lista za sređivanje – primer 1

Čeklista čišćenja	Radionica:						
	Naziv maštine:				Mesec:		
TAČKE ZA PROVERU	Datum	Kontro-lisao:	☐				
	1 ()						
	2 ()						
	3 ()						
	4 ()						
	5 ()						
	6 ()						
	7 ()						
	8 ()						
	9 ()						
	10 ()						
	11 ()						

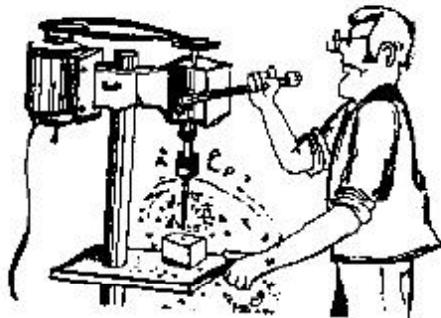
Ek lista za sređivanje – primer 2

The table below is a checklist for maintenance tasks, divided into two columns of seven tasks each. Each task includes a description, frequency, and a column for marking completion with a red checkmark.

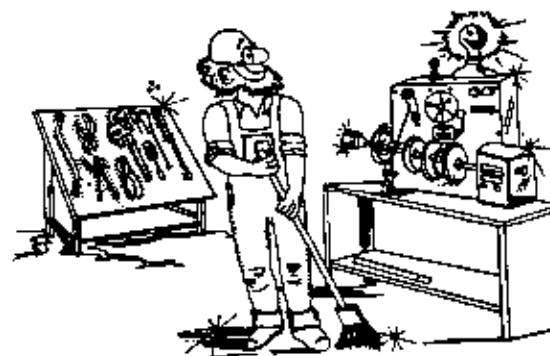
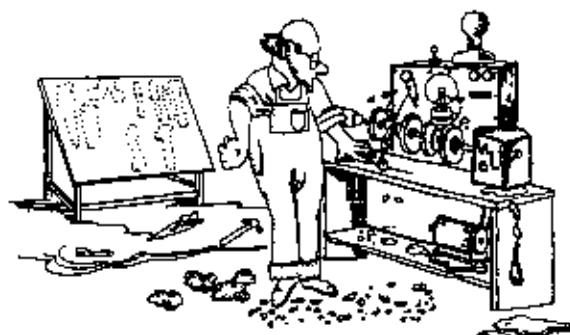
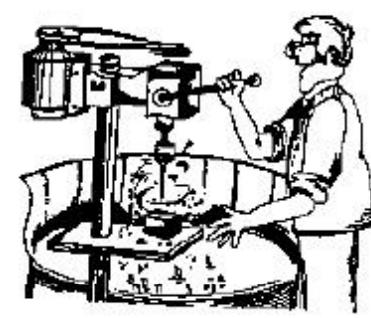
R.B.	Operacija	Svakodnevno	Na 15 do 30 dana zavisno od radnih uslova	Na 2 do 6 meseci zavisno od radnih uslova	Svakih 6 meseci	Svake godine ili 2000 radnih sati	Na 4 godine ili 15000 radnih sati	R.B.	Operacija	Svakodnevno	Na 15 do 30 dana zavisno od radnih uslova	Na 2 do 6 meseci zavisno od radnih uslova	Svakih 6 meseci	Svake godine ili 2000 radnih sati	Na 4 godine ili 15000 radnih sati
1.	Čišćenje od otpada koji nastaje u toku rada	☒						8.	Pровера i po potrebi zamena sočiva i ogledala		☒				
2.	Čišćenje usisnog sistema (Biljanje rešetke od ostateček materijala)	☒						9.	Čišćenje i podmazivanje pokretnih delova mašine		☒				
3.	Čišćenje lasera sa spoljne strane (staklo-klop)	☒						10.	Zamena tečnosti u raspolodnom sistemu			☒			
4.	Provjeravanje linjaka trake po kojima se kreće mjenjač	☒						11.	Zamena filtera (ispod mašine)			☒			
5.	Automatsko punjenje filteri prohod	☒						12.	Zamena filtera za komprimovani vazduh			☒			
6.	Čišćenje ogledala i stakla		☒					13.	Provjeri i servis hidrauličnog sistema			☒			
7.	Čišćenje pozornice trake, motor, elektromotora i kucang delo mjenjač		☒					14.	Doprino lasernog rezera				☒		

Srediti - Primer

PRE

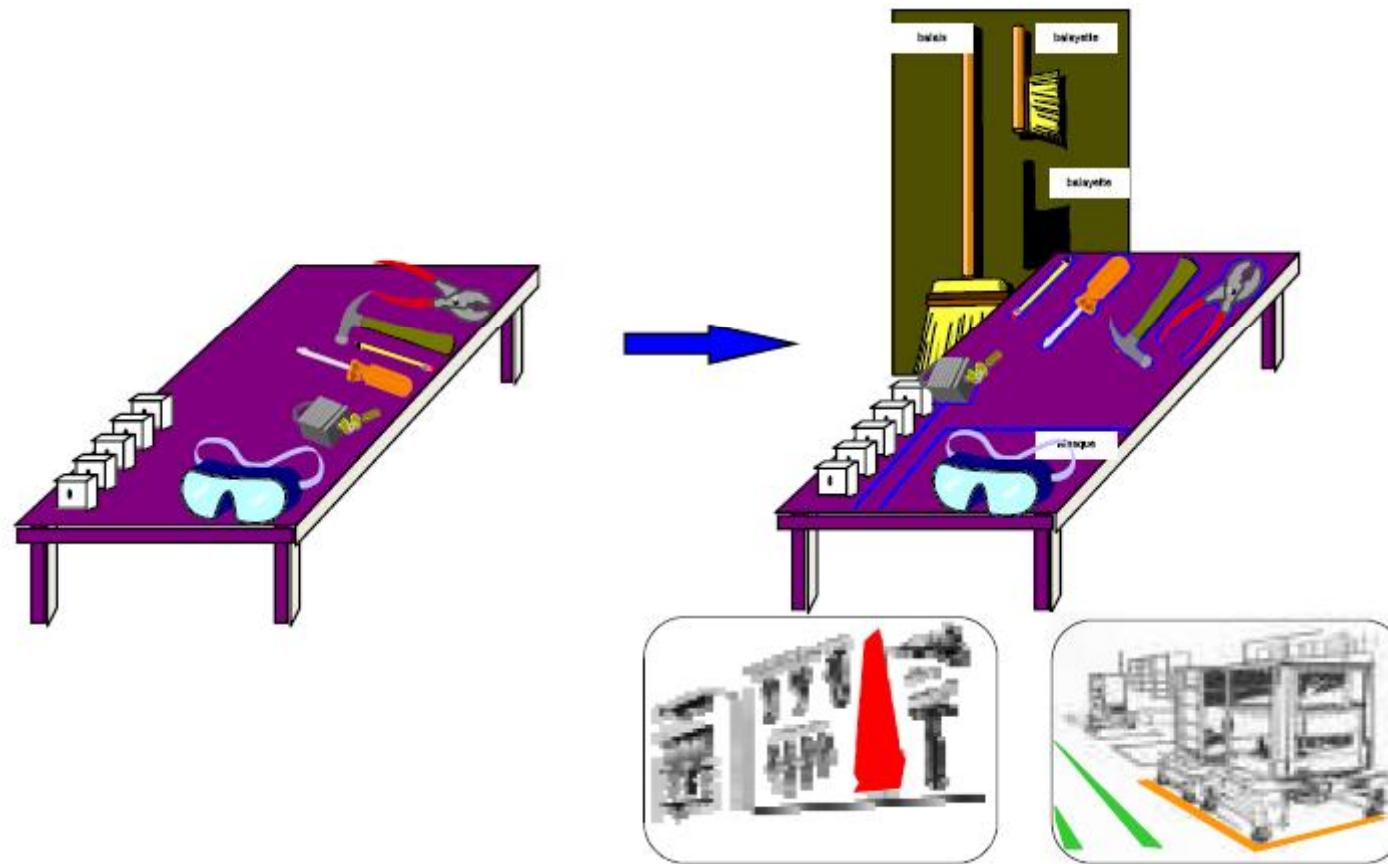

POSLE

Standardizovati

(*Standardize, Seiketsu*)

Standardizovati (*Standardize, Seiketsu*)

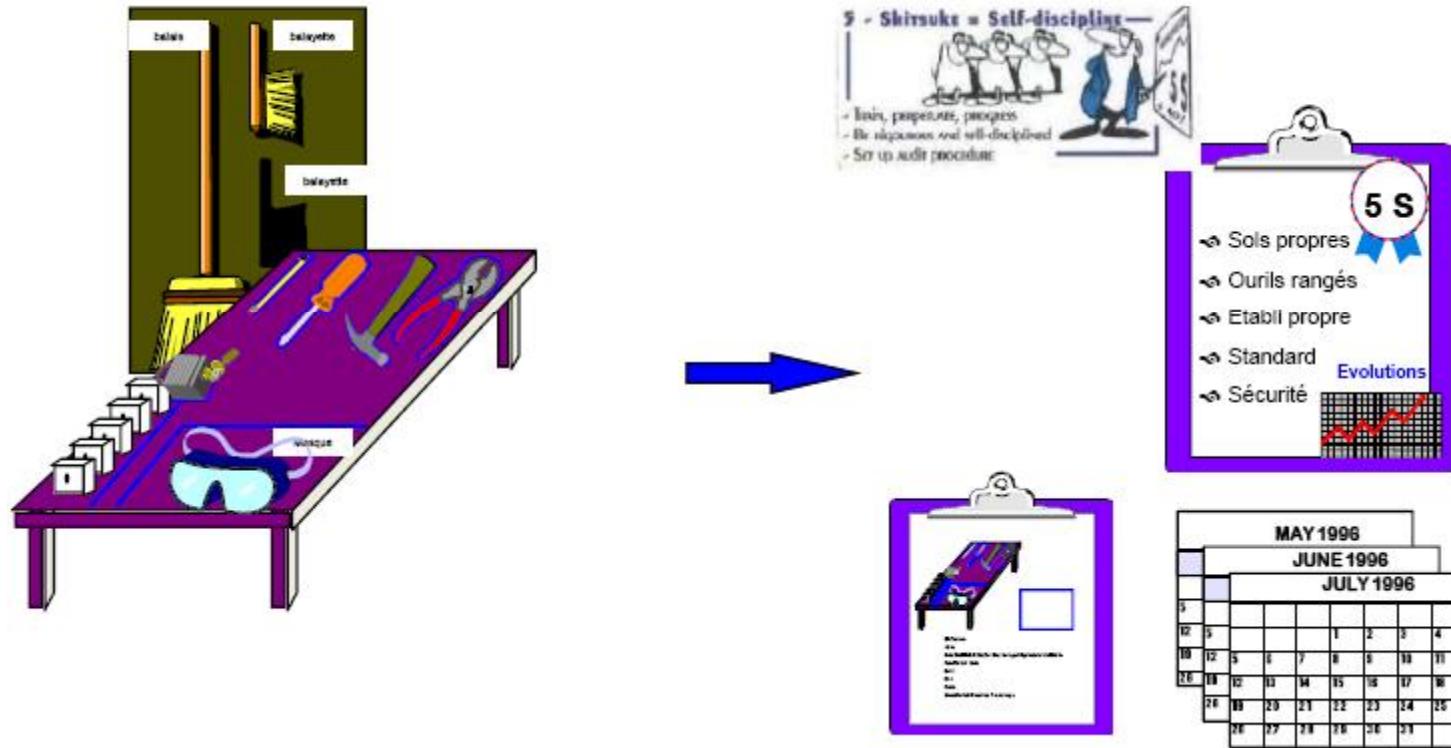
- Definisati **standard** za prva 3 S-a.
- **Proslediti informacije** članovima tima, tako da ne dođe do konfuzije ili grešaka koje se tiču:
 - Lokacija (alata, prolaza),
 - Isporuka,
 - Destinacija,
 - Količina,
 - Rasporeda (čišćenja),
 - Zastoja (održavanje),
 - Procedura i standarda.
- Učiniti da svi budu upoznati sa standardima (vizelno – boje, simboli ili tekst koji je lako razumljiv).

Kako definisati i poštovati standarde?

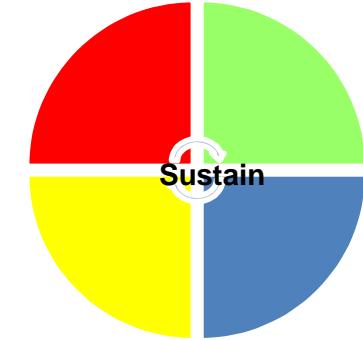
- **Definisati** standarde;
- **Обујавати** ljude da se pridržavaju standarda (definisati postupak ukoliko se primete neke anomalije);
- **Применити** standarde;
- **Проверити** da li su standardni neadekvatni ili teški za pranje;
- **Реаговати**: potvrditi ili unaprediti standard.

Sprovoditi (*Sustain*, *Shitsuke*)

Sprovoditi (*Sustain*, *Shitsuke*)

- Održavati rutinu! Dnevno pet minuta za 5S aktivnosti
- Svako dugoročno učestvuje u 5S (obuka)
- Podsticati i prepoznavati **dostignuća**
- Redovno sprovoditi nadgledanje i reviziju

Sprovoditi – primer 1

5S	Br.	Predmet provere	Opis	Ocena				
				1	2	3	4	5
SKLONITI	1	Nepotreban material ili delovi?	Da li u zalihamama ili zalihamama nedovršene proizvodnje ima nepotrebnih stvari?					
	2	Nepotrebne mašine ili oprema?	Da li postoje mašine ili oprema koje se ne koriste, a koji stoje u radionici?					
	3	Nepotrebni alati?	Da li postoji alat koji se ne koristi, a stoji u radionici?					
	4	Da li su nepotrebne stvari obeležene?	Da li je očigledno koje su stvari obeležene kao nepotrebne?					
	5	Nepotrebni standardi	Da li su nakon sprovođenja 5S preostali neki standardni koji nemaju vrednost?					
SLOŽITI	6	Postoje li indikatori lokacije?	Da li su police i ostala skladišta obeleženi indikatorima lokacije?					
	7	Da li su predmeti na radnom mestu obeleženi?	Da li su jasno obeležena mesta na kojima treba da stoje predmeti?					
	8	Postoje li indikatori količine?	Da li su obeležene minimalne i maksimalne količine zaliha?					
	9	Da li su obeležene putanje kretanja ili mesta zaliha u procesu?	Da li su obeležene putanje kretanja ili mesta odlaganja?					

Sprovoditi – primer 1

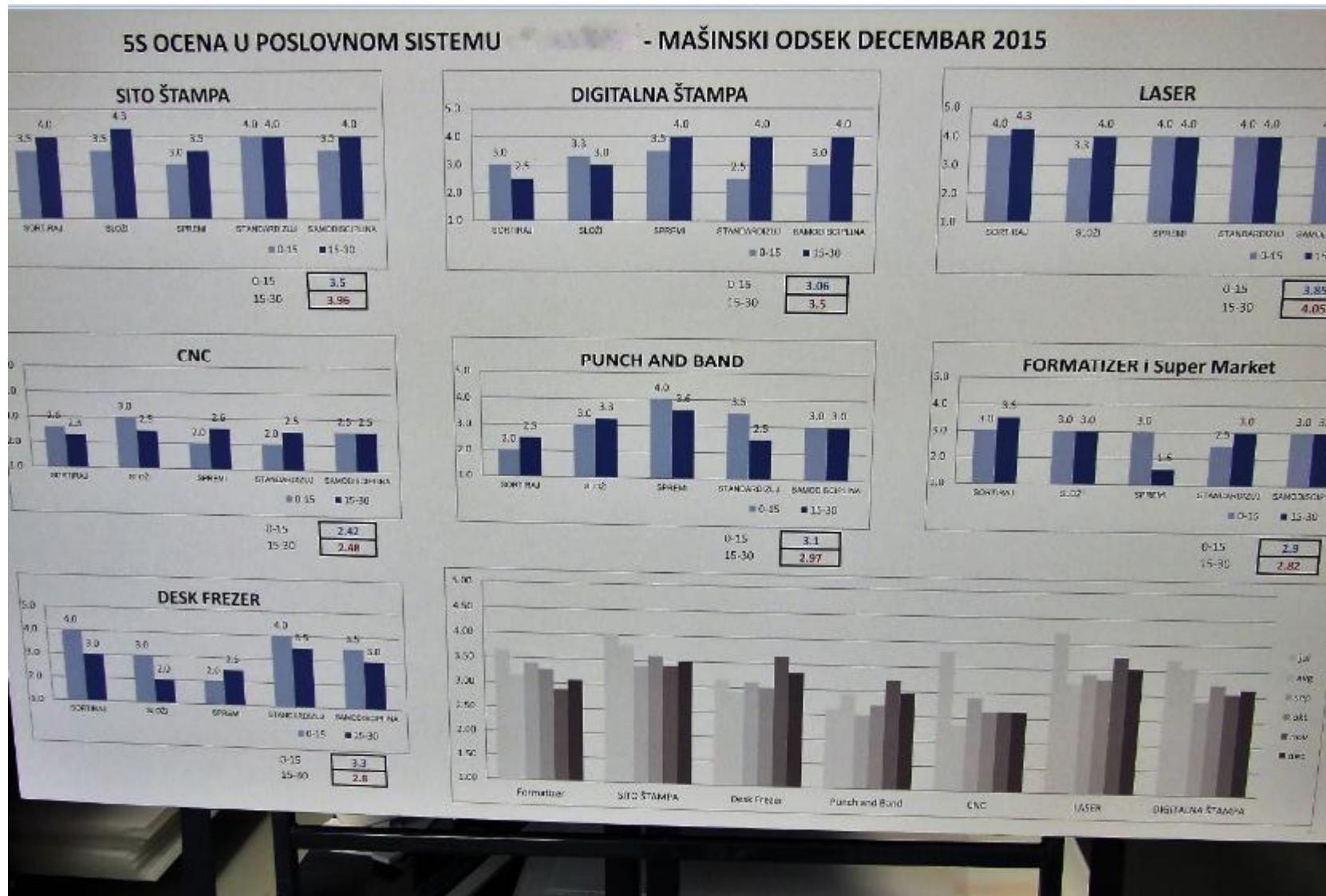
SREDITI	11	Prljavština, voda ili ulje na podu?	Da li se podovi održavaju čistim?					
	12	Da li postoje opiljci na mašinama?	Da li se mašine čiste dovoljno često?					
	13	Da li je provera opreme kombinovana sa održavanjem?	Da li operatori čiste svje mašine dok ih proveravaju?					
	14	Da li su dodeljeni specifični zadaci čišćenja?	Da li postoji odgovorna osoba za održavanje čistoće?					
	15	Da li je čišćenje navika?	Da li zaposleni održavaju prostor i opremu bez da im se kaže?					
STANDARDIZOVATI	16	Da li je prostor provetren?	Da li je prostor provetren dovoljno da se ne oseća prašina ili drugi mirisi?					
	17	Da li je osvetljenje odgovarajuće?	Da li je ugao i intenzitet osvetljenja adekvatan?					
	18	Da li je radna odeća čista?	Da li zaposleni nose prljavi ili zamašćeu odeću?					
	19	Da li postoje aktivnosti na sprečavanju prljanja radionice?	Da li zaposleni preventivno čiste, umesto da rasklanjaju nered?					
	20	Da li postoje pravila za sprovođenje prva 3 S?	Da li se konzistentno sprovode prva 3 S?					

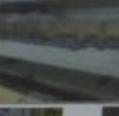
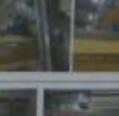
Sprovoditi – primer 1

SPROVODITI	21	Da li zaposleni poštuju pravila?	Da li svaki zaposleni ozbiljno shvata pravila održavanja dobre uređenosti?				
	22	Da li zaposleni preispituju pravila?	Da li zaposleni međusobno potvrđuju relevantnost procedura?				
	23	Da li su zaposleni precizni i tačni?	Da li zaposleni na vreme dolaze na sastanke ili odlaze na pauze?				
	24	Da li zaposleni imaju odgovarajuće uniforme?	Da li zaposleni nose neadekvatnu odeću?				
	25	Da li zaposleni pozdravljaju kolege ujutru i nakon smene?	Da li se zaposleni verbalno uvažavaju kada se sretnu?				
	Ukupno	Proveravati varijacije u ocenjivanju (kolike su i koliko često se javljaju)					

Sprovoditi – primer 2

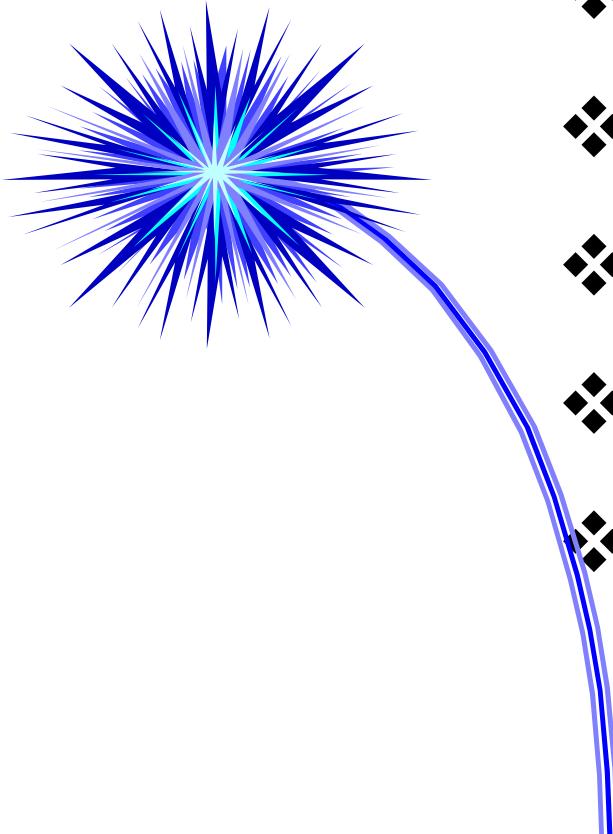
Sprovoditi – primer 4

Sprovedene sugestije - Mart 2016.					
2015-5222 ME	 	product quality	Mirko predlog je da se ne koristi staklena bočica da transporatuje CPT, IF, CP i VA za MPO3-MPO4. Na ta način će se izbegnuti prenos amonijske kiseline u već mogućem mernjem materijala. GC će moguće uspešnije i sigurnije mernjem u novom brand i ne bi tako disperzne materijale u toku svezive. Sugestiju je predložio Banović Milan.		
2015-6473 SM		energy saving	NOTE: Save the energy. During the summer time, windows are closed because the air conditioners are working at maximum. During the winter time, windows are sometimes open even though the heating is on. Propose to put stickers on windows, as a way of communication: like the window is saving to you. Please close me, if the heating or air-conditioning is on. Stickers can be transparent, applied on glass, on that side where the window's handle is. In this way, anyone who passes by the window can read the message. These stickers can be very small, "Window" stickers in MFP brand. They don't have to be big, can be similar like "Window" stickers in MFP brand.		
2015-6477 HR		working & living conditions	U cilju smanjenja potrošnje energije i izbjegavanja oštetljivih i škodljivih doza emisija na okoliš da implementira MFP korisnikom i potrošačima vještini rekreacije.		
2015-7129 MF	 	process optimization	Priredio sam da sugerisam da se osigura razvijenje i razvoj i drugi razvojni programi koji povećaju kvalitet i broj radnih mesta. Kao i da se aktivno podstiče na razvoj i kvalitet u poslovima.		
2015-7831 PRB		working & living conditions	Ispod Slike: Prostože vježbe ne mogu se raditi slika za obavljanje vježbi za učenje i upućivanje. Međutim mesto u poslovima je potrebno da drugo mesto. Potreba je da se mijenjaju mesta.		
2015-8030 PRB		working & living conditions	Na predlog posla Magneti Marelli do Vitoča Transportni d.o.o. predviđeno provjerava helikopter prije se ukloniti. Međutim je da se rezultat ne pozadaju zavojima.		
2015-8034 PRB		working & living conditions	Nekoliko događaja: Ne mogu se raditi slične vježbe na poslovima. Nekoliko događaja: Ne mogu se raditi slične vježbe na poslovima. Nekoliko događaja: Ne mogu se raditi slične vježbe na poslovima. Nekoliko događaja: Ne mogu se raditi slične vježbe na poslovima. Nekoliko događaja: Ne mogu se raditi slične vježbe na poslovima. Nekoliko događaja: Ne mogu se raditi slične vježbe na poslovima. Nekoliko događaja: Ne mogu se raditi slične vježbe na poslovima. Nekoliko događaja: Ne mogu se raditi slične vježbe na poslovima.		
2015-8035 PRB		working & living conditions	Ne vrijedi rezervacija u svim brodovima putovanjem u reku Savu, jer se prevozničkim aktima rezervacija ne može. Iako rezervacija se radi, putovanje se ne može prevesti u drugi brod, rezervacija je nevalidna. PRELICIL je da je ovaj problem novootvoreno.		
2015-8173 MF		working & living conditions	Dug vreme potrebne prekidanja na se skreni dobitnika poziva kod strane (putnički na MZ).		

Sa organizovanim radnim mestom

- ❖ Defekti su smanjeni
- ❖ Vreme čišćenja je minimizovano
- ❖ Zalihe su smanjene
- ❖ Održavanje je poboljšano
- ❖ Bezbednost je povećana
- ❖ Radnici su efikasniji

Toyota 5S

Floor identification. Which colour has a meaning, Very clear floor.

Toyota 5S

Assembling with
white gloves.

Easy access to
tools

Visual alarm that
indicates problems.

Toyota 5S

Toyota 5S

Toyota 5S

5S – all material identified and in its place. In the furniture, the wheels to facilitate moving.

Toyota 5S

Toyota 5S

5S

Chairs below table to save
space.

Toyota 5S

5S

Toyota 5S

Even here you find 5S.

Reference

Knjige

- JIT Implementation Manual (2009), Hiroyuki Hirano , CRC Press
- Lean Manufacturing Advisor (2006) Visual Tools: collected practices and cases, Productivity Press, New York
- Hiroyuki Hirano (1995) 5 Pillars of the Visual Workplace, Productivity Press, New York

Standardizacija operacija na radnim mestima

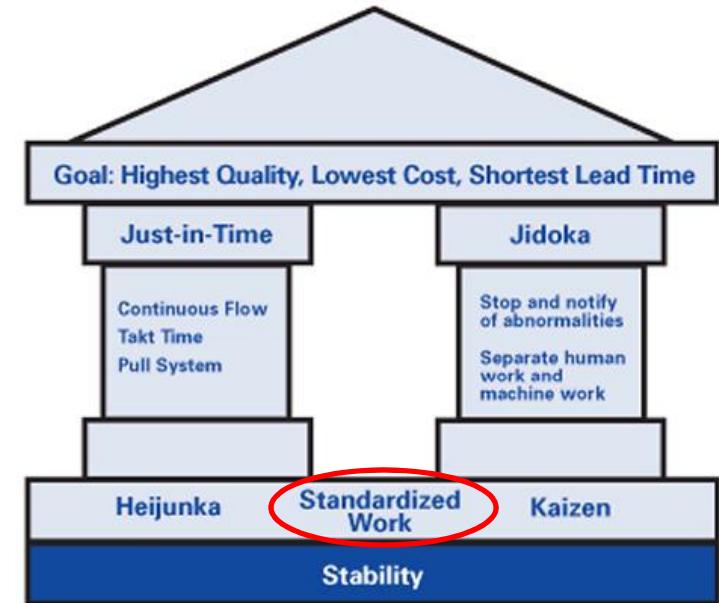

- Standardizovati na in rada zna i izabrati jedan na in rada od mnoštva, i koristiti ga. Koji je najbolji na in da nešto uradite? To je skup svih dobrih na ina koje smo otkrili do danas. Stoga, taj na in postaje standard.
- Standardizacija danas je osnova za poboljšanja sutra! Ukoliko standardizaciju posmatrate kao najbolji na in da se danas uradi posao, a koji e ve sutra biti poboljšan – uspe ete. Ali, ukoliko standardizaciju posmatrate kao ograničavaju i faktor – napredak staje!

Henri Ford, Danas i sutra, 1926

Šta je standardna operacija?

- Jedan od ključnih stubova Toyotinog proizvodnog sistema;
- Treći pravac dejstva na racionalizaciji proizvodnje, po gembu kaizen pristupa;

Standardna operacija je operacija bezbedna za obavljanje, sa svim zadacima organizovanim na najbolji poznati način i uz korišćenje najefektivnije kombinacije resursa: ljudi, materijala, metoda i mašina. Treba primetiti izraze "najbolji poznati" i "najefektivnija" (ili minimalna) upotreba resursa.

Šta nije standarna operacija?

- Odgovarajuća upotreba standardizovanih operacija ne kaže radi to na ovaj i samo ovaj na in zauvek;
- Ako su uslovi dobri onda je operater - zaposleni ohrabren da identificuje mogućnosti za poboljšanje i da, dok promena u načinu obavljanja još uvek nije izvršena, isproba novi način obavljanja operacije u kontrolisanim uslovima kako bi se proverile koristi;
- Ako je novi način zaista bolji tada on postaje jedini način dok se ponovo ne pronađe bolji.

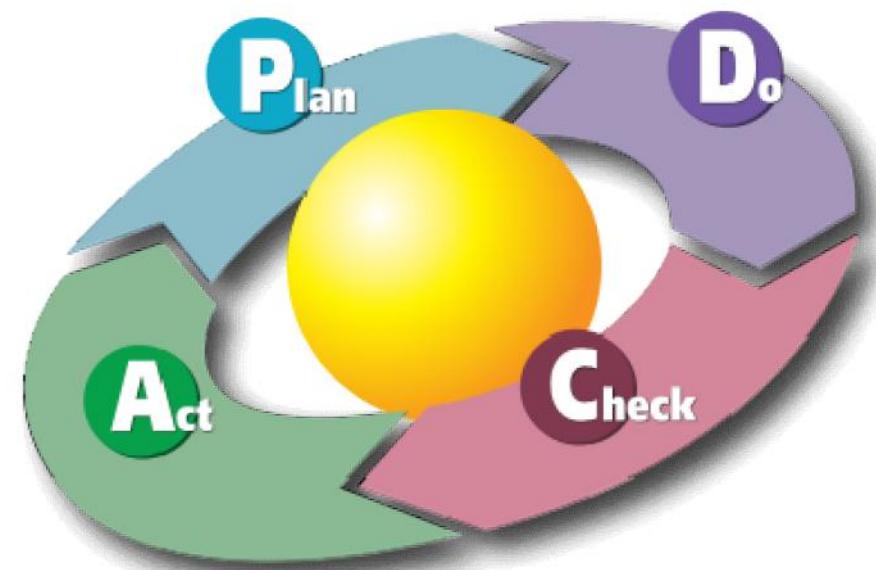
Neophodni uslovi za standardizaciju operacija

- postojane operacije koje se ponavljaju;
- operacije treba da budu prilagođene ljudskim mogućnostima i efektivnosti (zasnovano na ljudskim pokretima);
- sva oprema i resursi treba da budu u dobrom stanju kako bi se održao dobar kvalitet proizvoda.

Mada je poželjna, standardizacija ne odgovara svakoj situaciji !!!

Kako standardizacija operacija doprinosi kontinualnom poboljšanju?

- standardizacija stabilizuje proces i omoguava da se suoči s problemi;
- suočavanje problema stvara mogućnost da se problem reši;
- rešavanje problema dovodi do poboljšavanja procesa;
- poboljšanje procesa treba standardizovati da bi se održalo
- standardizacija ...

Koristi od standardizovanih operacija

Postojanost	Svako u procesu zna tačno kako se svaki posao obavlja i svako ga obavlja na isti način.
Ponovljivost	Operater je predvidljiv u smislu kvaliteta i produktivnosti jer svaki put radi na isti način.
Uočljivost problema	Identifikuju se rasipanja pokreta u operaciji, u smislu napora koji ne dodaju vrednost.
Eliminacija gubitaka	Vodi proces stalnog poboljšanja tako što pokazuje gde postoje rasipanja.
Spremanje problema	S pomoću standardizovane operacije operater će napraviti manje grešaka zbog toga što su zahtevi jasno definisani. Može se koristiti za olakšavanje uvežbavanja novih radnika i kao podsetnik za iskusnije radnike.
Smanjivanje odstupanja	Svako obavlja operaciju na potpuno isti način pa su odstupanja između različitih radnika znatno smanjena.

Forme za standardnu operaciju

- Nema jedinstvene propisane forme;
- Izbor forme na osnovu broj odluka i broja koraka;

Broj	Da li SOP uključuje mnogo odluka?	Da li SOP sadrži više od 10 koraka?	Najbolji format za pisanje SOP	Primeri
1	Ne	Ne	Jednostavni redosled koraka	SOP za kalibraciju
2	Ne	Da	Redosled koraka sa slikama	Procedura ulaska i izlaska
3	Da	Da	Redosled koraka i dijagram toka	Sop za upravljanje odstupanjima

SOP za kuvanje kafe

Naslov: Kuvanje kafe

Datum originalne verzije:

Odobreno od:

Datum revizije:

KUVANJE KAFE

1. SVRHA

Napraviti jednu šoljicu kafe za zaposlenog koji želi kafu po Hester standardu.

2. ODGOVORNOSTI

Osoblje koje želi da pravi kafu.

SOP za kuvanje kafe

3. PROCEDURA

- 3.1. Uzeti posudu za kafu od 500ml i proveriti da li je čista i prazna.
- 3.2. Napuniti posudu sa 100ml vode.
- 3.3. Dodati 2 kašičice filter kafe u posudu.
- 3.4. Staviti posudu u aparat. Uključiti aparat.
- 3.5. Kuvati 10 min. Boja treba da bude tamno braon.
- 3.6. Procediti sadržaj u šoljicu.
- 3.7. Spremiti za serviranje.

SOP za kuvanje kafe

Upustva

1. Proveriti da li radi aparat.
 - a) Proveriti da li je prekidač uključen na ON;
2. Oprati posudu ako je potrebno.
 - a) Deterdžent se nalazi na polici ispod sudopere;
 - b) Koristiti toplu vodu i malu količinu deterdženta;
 - c) Obrisati sa krpom koja se nalazi na drčci kod sudopere;
 - d) Pažljivo rukovati sa topлом vodom.
3. Uzimanje kafe.
 - a) Koristiti kašičicu za kafu;
 - b) Nakon uzimanja kafe pažljivo zatvoriti posudu sa kafom.

SOP za kuvanje kafe

Upustva

4. Kuvanje kafe

- a)Uzeti dovoljnu količinu vode;
- b)Dodati dovoljnu količinu filter kafe;
- c)Staviti posudu u aparat i upaliti je;
- d)Kuvati dovoljno dugo da boja postane tamno braon.

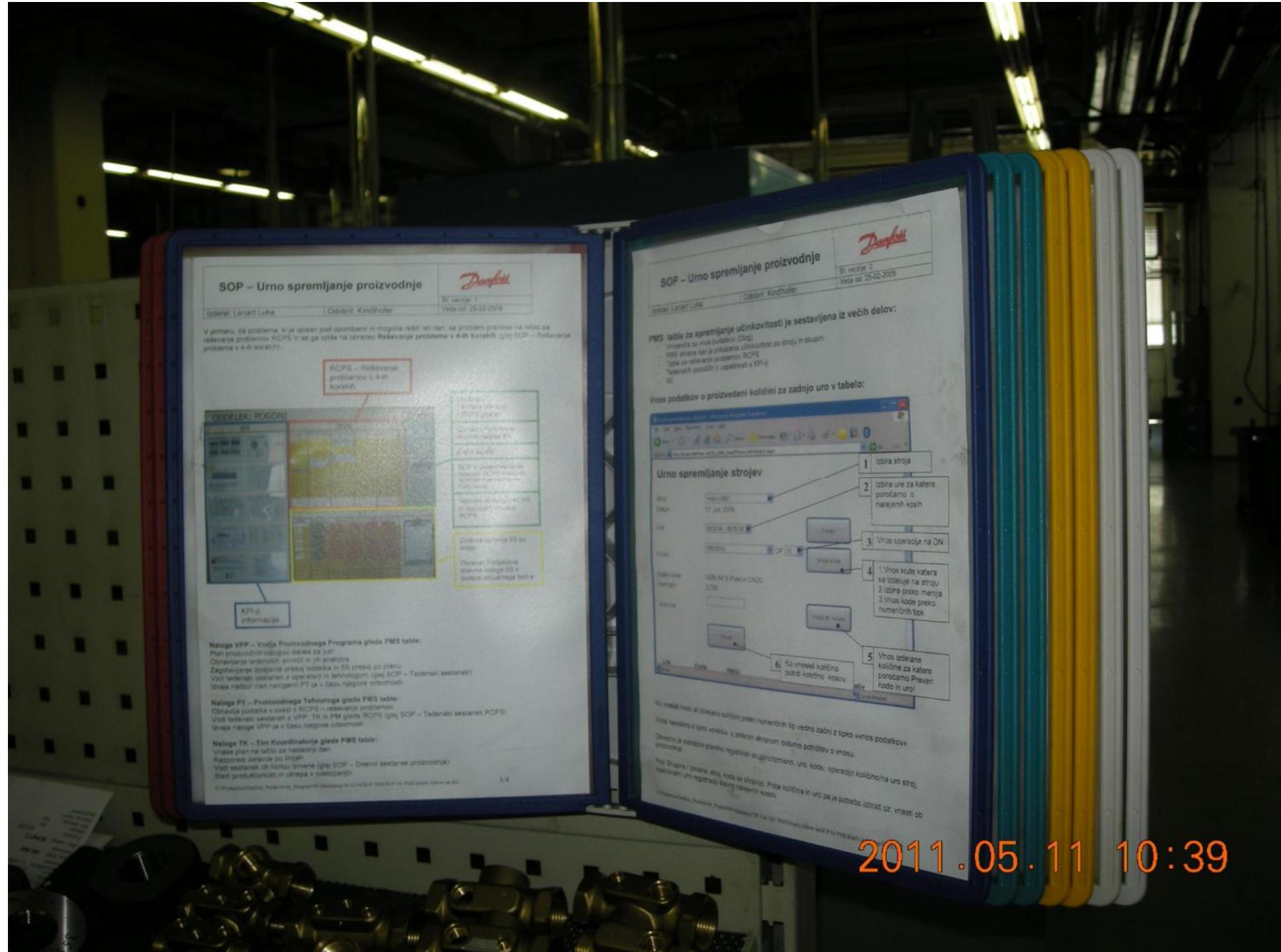
5. Procediti sadržaj u drugu posudu

- a)Filteri se nalaze sa sušaču pored ringle;
- b)Nakon filtriranja staviti filter na sudoperu.

6. Servirati vruću kafu.

Systems2win		Job Instructions		Part # SAMPLE HELP			
Templates and Training for Continuous Improvement		Revised: <date>	Author: <name>	Operation: Helium Leak Tester			
Controlled document		Effective: <date> Expiration: <date>	Job Instruction No.: JI-IV-71	Procedure: Production			
User field		User field	User field	User field			
Related documents:	Folder containing most files related to this process: <Optional type full pathname here>						
Comments							
Gloves must be worn at all times when handling production brazed assemblies. Refer to PROCEDURE: PRE-PRODUCTION (Job Instruction JI-IV-71A) for steps that must be performed at the beginning of each shift and after any machine repair.							
Step	Instructions	Step	Instructions				
STEP 1	 <p>Load two Rear Branch Tube Assemblies onto the pallet. Make sure all adapters are properly engaged on pallet. Swing the positioning arms into the horizontal position in front of each assembly.</p>	STEP 2	 <p>Step on the foot pedal to start the test cycle. Take care to avoid triggering the light curtain in front of the door. If the tester goes into sort mode, ask the technician to turn it off.</p>				
STEP 3	 <p>If a part fails, the tester will indicate "Fail High Fine Test Fail", the alarm will sound and the red "FAIL" light will come on. Press the red button to stop the alarm and open the door.</p>	STEP 4	 <p>Lubricate each casting port with vacuum grease and retest the parts. If they fail the second time, remove both assemblies from the tester and place them in a plastic lined RED non-conforming bin.</p>				

Forme za standardnu operaciju

Lista instrukcija		Deo br: 26-0012		Potrebna količina: 550	Datum: 26.04.2007.	Odeljenje/Lokacija:	Vođa tima:	Supervizor:	
		Naziv dela: Osnovna montažna jedinica				Pripremio:			
RB	Koraci	Kontrola kvaliteta		Napomena	Vreme	Takt	Vreme ciklusa	STD WIP	♦ Kvalitet + Bezbednost • STD WIP
		Uzorak	Alat			42	40	3	
1	<i>Uzeti radni komad i postaviti ga u stegu</i>			<i>Sa obe ruke</i>	1				
2	<i>Izvaditi završen i postaviti nov komad</i>						2		
3	<i>Proveriti izgled</i>	1/1					12		
4	<i>Izvaditi završen i postaviti nov komad</i>			<i>Očistiti glavu za svaki ciklus</i>			14		
5	<i>Izvaditi završen i postaviti nov komad</i>			<i>Osigurati pravac</i>			3		
6	<i>Proveriti izgled i staviti u kontejner</i>	1/1		<i>Proveriti obe strane</i>	8				
						Ukupno:	40		

